

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 9/2022. (V. 25.) AB HATÁROZATA

a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 810. §-ával kapcsolatos mulasztás megállapításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *dr. Czine Ágnes* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Handó Tünde*, *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó*, *dr. Juhász Imre*, *dr. Márki Zoltán* és *dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság – hivatalból eljárva – megállapítja: az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 810. §-ában nem szabályozta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonságból fakadó következményeknek megfelelően a pótmagánvádló azon mulasztásának jogkövetkezményét, amikor a másodfokú eljárásban megszünt jogi képviseletéről a bíróság felhívására a kitűzött határidőben nem gondoskodik. Ezért az Alkotmánybíróság felhívja az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2022. december 31-ig tegyen eleget.

2. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 813. § (4) bekezdése és (2) bekezdés „a pótmagánvádló vádejteése miatt” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Nyíregyházi Törvényszék mint másodfokú bíróság bírói tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) 3.Bf.162/2021/9. számú végzésével az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 813. § (2) bekezdés „a pótmagánvádló vádejteése miatt” szövegrésze, valamint a (4) bekezdés alaptörvény-ellenességének megállapítását és ex nunc hatályú megsemmisítését, valamint az indítványozó előtt folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának a kizárását indítványozta.
- [2] 2. A bírói kezdeményezés alapjául szolgáló ügyben a Nyíregyházi Járásbíróság 2021. február 18-án kelt 11.B.425/2020/11. számú ítéletével pótmagánvádas eljárásban a terhelt testi sértés vétsége [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 164. § (1) bekezdése és (9) bekezdés a) pontja] miatt emelt vád alól felmentette. Az ítélet ellen a pótmagánvádló a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítása, jogi képviselője pedig „súlyosítás” céljából jelentett be fellebbezést.
- [3] Az indítványozó a Be. 599. § (1) bekezdése alapján az előtte folyamatban lévő másodfokú eljárásban 2021. május 18-ra nyilvános ülést tűzött ki, amelyen az arra szabályszerűen idézett pótmagánvádló nem jelent meg, mulasztását jogi képviselője az időközben elszenvedett koponyasérülése következtében megromlott egészségi állapotára hivatkozással igazolta. Az indítványozó a nyilvános ülést 2021. június 18-ra halasztotta. A pótmagánvádló jogi képviselője azonban 2021. június 3-án bejelentette, hogy a pótmagánvádló egészségi állapota miatt továbbra sem tud személyes megjelenési kötelezettségének eleget tenni. A pótmagánvádló jogi képviselője egyúttal azt is bejelentette, hogy a továbbiakban nem látja el a pótmagánvádló jogi képviseletét. Erre tekintettel az indítványozó bíróság felhívta a pótmagánvádlót arra, hogy tizenöt napon belül gondoskodjék a jogi képviseletéről, és tájékoztatta a mulasztás következményeiről. Eszerint, ha tartós, súlyos betegsége miatt nem képes eleget tenni személyes megjelenési kötelezettségének, akkor törvényes vagy meghatalmazott képviselője léphet a helyébe. A felhívás szabályszerű kézbesítésére a képviseleti jogosultsággal nem rendelkező jogi képviselő

- tájékoztatta 2021. július 7-én a törvényszéket, hogy a pótmagánvádlót koronavírus fertőzés gyanúja miatt járványügyi megfigyelés céljából háziorvosi karanténba helyezte, ezért a pótmagánvádló a felhívásnak nem tud eleget tenni, és mulasztását a későbbiekben fogja igazolni. Erre azonban a bírói kezdeményezés benyújtásának időpontjáig, 2021. szeptember 27-ig nem került sor.
- [4] Az indítványozó az előtte folyamatban lévő eljárást 2021. szeptember 14-én kelt 3.Bf.162/2021/9. számú végzésével felfüggesztette, és az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt normavilágosság és a XV. cikk (1) bekezdésében rögzített törvény előtti egyenlőség sérelmére hivatkozott. Ennek alapján indítványozta a Be. 813. § (2) bekezdés „a pótmagánvádló vádejtése miatt” szövegrésze alaptörvény-ellenességének megállapítását és *ex nunc* hatályú megsemmisítését, valamint az indítványozó előtt folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának a kizárását.
- [5] Az indítványozó által a bírói kezdeményezés indokolásában előadott érvelés lényege a következő. A Be. 788. § (1) bekezdése szerint a pótmagánvádas eljárásban a sértett jogi képviselése kötelező. A Be. – indítvány előterjesztésekor hatályos – 803. § (5) bekezdése szerint „[h]a a pótmagánvádló jogi képviselése az eljárásban megszűnik, a bíróság az erről való tudomásszerzést követő nyolc napon belül felhívja a pótmagánvádlót, hogy jogi képviseléről tizenöt napon belül gondoskodjék. Ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt jogi képviseléről nem gondoskodik, az eljárást meg kell szüntetni. A pótmagánvádlót erre figyelmeztetni kell.”
- [6] Az idézett rendelkezés a Be. pótmagánvádas eljárást szabályozó CV. Fejezetének az elsőfokú bírósági eljárásra vonatkozó szabályai között szerepel. A pótmagánvádló ugyanezen mulasztásának a jogkövetkezményeit a másodfokú pótmagánvádas eljárásban a jogalkotó nem szabályozta. A Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt elsőfokú szabály alkalmazása a másodfokú eljárásban ugyanakkor azért problémás, mert a másodfokú eljárási szakaszban nem elegendő, ha a bíróság rendelkezik az eljárás megszüntetéséről – ahogyan azt a Be. 803. § (5) bekezdése előírja –, hanem emellett az elsőfokú ügydöntő határozatról is rendelkeznie kell. Erre vonatkozóan azonban a jogalkotó nem adott iránymutatást a másodfokú eljárásra irányadó szabályokban.
- [7] Az indítványozó figyelemmel volt arra is, hogy a Be. 787. § (1) bekezdése értelmében a pótmagánvádas eljárásban a Be. általános szabályait kell alkalmazni a CV. Fejezetben meghatározott eltérésekkel. Ezen általános szabályokat áttekintve az indítványozó az alábbi következtetésre jutott. A másodfokú eljárásban a Be. 607. § (1) bekezdése alapján a bíróság az eljárást megszünteti, és az elsőfokú bírósági ítéletet hatályon kívül helyezi. A Be. 607. § (1) bekezdése visszautal az 567. § (1) és (2) bekezdésében az elsőfokú szabályok között rögzített esetekre. Jelen ügyben azonban az indítványozó álláspontja szerint az ott felsorolt megszüntetési okok egyike sem állapítható meg, és ezért az eljárás megszüntetése mellett nincs törvényes lehetőség az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére. Ugyanakkor az indítványozó az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedését sem állapíthatja meg, mert a Be. 458. § b) pontja értelmében arra csak a fellebbezés visszavonása esetén kerülhet sor. A Be. 810. § (1a) és (1b) bekezdései pedig a jogi képviseléről való gondoskodásra irányuló felhívás eredménytelenségét nem tekintik a fellebbezés vélelmezett visszavonásának.
- [8] Az indítványozó álláspontja szerint az általános eljárási szabályok sem adnak iránymutatást a bíróságok számára arra az esetre, ha a pótmagánvádló jogi képviselése a másodfokú eljárásban szűnik meg, és a másodfokú bíróság felhívása ellenére sem gondoskodik további jogi képviseléről. Azáltal, hogy a jogalkotó nem rendelkezett a pótmagánvádló ezen mulasztásának az eljárásjogi következményéről, az indítványozó szerint a pótmagánvádas eljárás résztvevői számára kiszámíthatatlanná válik az eljárás eredménye, ami az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság elvei közül a normatartalommal szemben támasztható követelmények sérelmére vezet.
- [9] Az indítványozó szerint továbbá a Be. 803. § (5) bekezdésének a másodfokú pótmagánvádas eljárásban történő alkalmazása az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével is ellentétes az alábbiak miatt. Az indítványozónak az előtte folyamatban lévő másodfokú eljárásban az eljárásnak a Be. 803. § (5) bekezdésére alapított megszüntetése esetén is határoznia kell a bűnügyi költségről. Erre a Be. 813. § (4) bekezdésében foglalt szabály ad iránymutatást.
- [10] A Be. 813. § (4) bekezdése szerint: „A másodfokú bíróság a pótmagánvádlót a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség viselésére és az ott felmerült, a (2) bekezdésben meghatározott díj és költség megtérítésére kötelezi, ha az elsőfokú bíróság határozata ellen kizárólag a pótmagánvádló fellebbezett, és a másodfokú bíróság a határozatot helybenhagyja.”
- [11] A Be. 813. § (2) bekezdése szerint „[h]a a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat az 566. § (3) bekezdésében meghatározott eset kivételével felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló

vádejtese miatt megszünteti, a pótmagánvádló az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül – jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett.”

- [12] Az indítványozó álláspontja szerint, ha a bíróság az előtte folyamatban lévő ügyben az eljárást a Be. 803. § (5) bekezdése alapján eljárva megszüntetné, ezen szabályozás alapján a védő díjának és költségének viselésére nem lehetne a pótmagánvádlót kötelezni. Így a büntetőigény érvényesítéséhez előírt feltételről a bíróság felhívása ellenére nem gondoskodó pótmagánvádló az eljárás ilyen okból történő megszüntetése esetén kedvezőbb helyzetbe kerülne annál a pótmagánvádlónál, aki eljárási kötelezettségeit maradéktalanul teljesítette, de a terhelt felmentése miatt minden költség viselésére kötelezni kellett.
- [13] Az indítványozó szerint ezek a rendelkezések sértik a büntetőeljárás alá vont terheltnek az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében rögzített törvény előtti egyenlőséghez való jogát. Az eljárásnak a pótmagánvádló ilyen mulasztása miatt történő megszüntetése esetén a terheltnek a védelem ellátásával kapcsolatban felmerült költségei ugyanis a támadott rendelkezés megfogalmazása következtében nem térülnek meg, noha „a pótmagánvádló által képviselt vád alapján folytatott eljárásban a vádlott védelme fokozottan indokolttá teszi a számára megfelelő védő kiválasztását” {15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [61]}.
- [14] 3. Az Alkotmánybíróság a támadott jogszabályi rendelkezés vonatkozásában megkereste az igazságügyi minisztert a jogalkotói indokok megismerése és álláspontjának közlése céljából.
- [15] 4. Az Alkotmánybíróság az indítvány elbírálása során figyelemmel volt arra is, hogy az Országgyűlés 2021. december 14-i ülésnapján elfogadta az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvényt (a továbbiakban: Módtv.), amelynek 203. § o) pontja a Be. 803. § (5) bekezdésében a [ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt jogi képviselétéről] „nem gondoskodik, az eljárást meg kell szüntetni” szövegrész helyébe a „nem gondoskodik, ezt úgy kell tekinteni, hogy a pótmagánvádló a vádat ejtette, egyúttal az eljárást meg kell szüntetni” szövegrészt iktatta be. A jogszabályi rendelkezés módosítása 2022. március 1-jén lépett hatályba [lásd. Módtv. 223. § (4) bekezdés].

II.

- [16] 1. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

- [17] 2. A Be.-nek az indítvánnyal érintett 2022. február 28-ig hatályos szövege:

„803. § (5) Ha a pótmagánvádló jogi képviselése az eljárásban megszűnik, a bíróság az erről való tudomásszerzést követő nyolc napon belül felhívja a pótmagánvádlót, hogy jogi képviselétéről tizenöt napon belül gondoskodjék. Ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt jogi képviselétéről nem gondoskodik, az eljárást meg kell szüntetni. A pótmagánvádlót erre figyelmeztetni kell.”

- [18] 3. A Be.-nek az indítvánnyal érintett 2022. március 1-jétől hatályos szövege:

„803. § (5) Ha a pótmagánvádló jogi képviselése az eljárásban megszűnik, a bíróság az erről való tudomásszerzést követő nyolc napon belül felhívja a pótmagánvádlót, hogy jogi képviselétéről tizenöt napon belül gondoskodjék. Ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt jogi képviselétéről nem gondoskodik, ezt úgy kell tekinteni, hogy a pótmagánvádló a vádat ejtette, egyúttal az eljárást meg kell szüntetni. A pótmagánvádlót erre figyelmeztetni kell.”

„806. § (1) A pótmagánvádló a vádat bármikor ejtheti. A vád ejtését nem köteles indokolni.
(2) A bíróság az eljárást megszünteti, ha a pótmagánvádló a vádat ejtette vagy a mulasztását a vád ejtésének kell tekinteni. [...]”

„810. § (1) A másodfokú bíróság a pótmagánvádlót és jogi képviselőjét a tárgyalásra idézi.

(1a) Ha a tárgyaláson a pótmagánvádló

a) nem jelenik meg, és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem mentette ki, illetve a pótmagánvádlót azért nem lehetett idézni, mert lakcímének megváltozását nem jelentette be, vagy

b) önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki, az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni, továbbá az eljárási cselekményről engedély nélkül távozik, úgy kell tekinteni, hogy a pótmagánvádló a fellebbezését visszavonta. A pótmagánvádlót erre az idézésben figyelmeztetni kell.

(1b) A pótmagánvádló a tárgyalásról ismételt vagy súlyos rendzavarása esetén sem utasítható ki, illetve vezethető ki. Ha a pótmagánvádló a rendzavarással nem hagy fel, és ezzel lehetetlenné teszi a tárgyalás jelenléteiben való folytatását, úgy kell tekinteni, hogy a fellebbezését visszavonta. [...]”

„813. § (2) Ha a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat az 566. § (3) bekezdésében meghatározott eset kivételével felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló vádejte miatt megszünteti, a pótmagánvádló az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül – jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett.

[...]

(4) A másodfokú bíróság a pótmagánvádlót a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség viselésére és az ott felmerült, a (2) bekezdésben meghatározott díj és költség megtérítésére kötelezi, ha az elsőfokú bíróság határozata ellen kizárólag a pótmagánvádló fellebbezett, és a másodfokú bíróság a határozatot helybenhagyja.”

III.

- [19] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e a törvényben előírt feltételeknek.
- [20] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének a megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy az alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította.
- [21] Az egyedi normakontroll eljárást kezdeményező bírói indítványnak az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. A kérelem akkor határozott, ha tartalmazza az Alkotmánybíróság hatásköre és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit, és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezen kívül megjelöli a sérelmezett jogszabályi rendelkezést, és kifejezetten kéri az alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának a kizárását {3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [19]–[21]}.
- [22] 2. Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az indítványozó az előtte folyamatban lévő pótmagánvádas eljárásban köteles rendelkezni a bűnügyi költségek viseléséről, a Be. 813. § (2) és (4) bekezdését tehát alkalmaznia kell. A bírói kezdeményezés tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára való hivatkozást [Abtv. 25. § (1) bekezdés], megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének a lényegét és a megsérteni vélt alaptörvényi cikkeket [Alaptörvény B cikk (1) bekezdés, XV. cikk (1) bekezdés], valamint megfelelő indokolást tartalmaz arra, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel. Az indítvány rögzíti az indítványozó kérelmét a támadott szövegrész alaptörvény-

ellenességének a megállapítására és megsemmisítésére, valamint az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárására.

- [23] Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy a bírói kezdeményezés megfelel az Abtv. 25. §-ában foglalt, valamint az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban meghatározott feltételeknek.

IV.

- [24] A bírói kezdeményezés az alábbiak szerint részben megalapozott.

[25] 1. A bírói kezdeményezésben az indítványozó a Be. 813. § (2) bekezdés „a pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrésze, valamint a Be. 813. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítását, *ex nunc* hatályú megsemmisítését és az indítványozó előtt folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának a kizárását indítványozta. Alkotmányjogi aggályait az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményére, valamint a XV. cikk (1) bekezdésében foglalt törvény előtti egyenlőségre alapozta.

[26] Az indítványozó elsődleges kifogása szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének fényében bizonytalan, hogy milyen módon kell a másodfokú eljárásban a jogkövetkezmények szempontjából értékelni a pótmagánvádló azon magatartását, hogy a másodfokú eljárásban nem jelent meg, és jogi képviselője lemondása után a bíróság felhívására sem jelölt ki új képviselőt a kitűzött határidőig. A Be. 803. § (5) bekezdése ugyanis csak az elsőfokú pótmagánvádas eljárást érintően rendelkezik arról, hogy ha a pótmagánvádló a kitűzött határidő alatt a megszünt jogi képviselőről nem gondoskodott, az eljárást meg kellett szüntetni. A másodfokú eljárásra irányadóan ugyanakkor a Be. a pótmagánvádló ezen mulasztásának jogkövetkezményeit nem szabályozta. Ilyen kifejezett szabály hiányában az indítványozó bíróság a Be. 803. §-ában foglalt elsőfokú szabályt kísérelte meg alkalmazni a másodfokú eljárásban, annak során azonban több akadályba is ütközött, amelyek az indítvány értelmében alaptörvény-ellenes helyzetekhez vetettek. Egyrészt a másodfokú eljárásban nem elegendő az eljárás megszüntetéséről rendelkezni a másodfokú bíróságnak, hanem az elsőfokú ügydöntő határozatról is döntenie kell, amelyet a Be. 803. § (5) bekezdése alkalmazásával nem tud elvégezni. Másrészt a Be. 803. § (5) bekezdése szerinti elsőfokú szabály alkalmazása a másodfokú pótmagánvádas eljárásban a bűnügyi költségek viseléséről rendelkezés keretében oda vezetne, hogy a Be. 813. § (4) bekezdése alapján a mulasztásért felelős pótmagánvádlót sem a bűnügyi költség viselésére, sem pedig a védő díjának és költségének viselésére nem lehetne kötelezni. Az indítványozó értelmezése szerint ez indokolatlan különbségtételt jelentett a terheltek között. A terhelt felmentése esetén ugyanis a szabályosan eljáró pótmagánvádlót minden költség viselésére kötelezni kell, míg a képviselő kijelölése miatt mulasztó pótmagánvádlót csak akkor lehetne a meghatalmazott védő díjának megfizetésére kötelezni a másodfokú eljárásban, ha a rendelkezés nem tartalmazná a „pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrészt. Ezért kérte az indítványozó a költségviselésre vonatkozó Be. 813. § (2) bekezdéséből „a pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrész törlését. Így álláspontja szerint minden eljárás-megszüntetés esetén kötelezni lehetne a pótmagánvádlót a meghatalmazott védői díj és költségek azon részének a megfizetésére, amely fellépése után keletkezett.

[27] 2. Az Alkotmánybíróság az indítványozó kifogásai közül elsőként az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság részeként a normatartalommal szemben támasztható követelmények érvényesülését vizsgálta a támadott jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben. Ezen vizsgálat keretében az Alkotmánybíróság figyelemmel volt arra, hogy ugyan az indítványozó a Be. 813. § (2) bekezdés „a pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrésze és a Be. 813. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességét állította, azt ugyanakkor a Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt, az elsőfokú pótmagánvádas eljárásban irányadó szabály analógia útján történő alkalmazásából vezette le. Ezen analógia alkalmazását pedig az indítványozó azért tartotta indokoltnak, mert a Be. 810. §-ában, a másodfokú pótmagánvádas eljárásra irányadó szabályok között nem tudott beazonosítani az adott eljárási helyzetre irányadó rendelkezést. Jelentőséget tulajdonított az Alkotmánybíróság annak is, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt szabály módosításakor a jogalkotó a Módtv. indokolásában maga is rámutatott: „Ez a rendelkezés érinti a 813. § (2) bekezdésében foglaltakat, hiszen erre figyelemmel a pótmagánvádlónak megtérítési kötelezettsége keletkezik a pótmagánvádló fellépése után keletkezett meghatalmazott védői díj és költség tekintetében is, hiszen védejtés miatti eljárás megszüntetés esetén arra köteles.” Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésében és a Be. 810. §-ában

foglalt szabályok a felülvizsgálni kért jogszabályi rendelkezésekkel szoros tartalmi összefüggésben állnak, így ezen a jogszabályi rendelkezéseket is bevonta az alkotmányossági vizsgálatba.

- [28] 2.1. Az Alkotmánybíróság a 20/2020. (VIII. 4.) AB határozatban foglalta össze az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamisággal kapcsolatos gyakorlatát: „az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság egyik feltétlen ismérve a jogbiztonság. A jogbiztonság pedig az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek és a norma címzettjei számára is értelmezhetők és követhetők legyenek (Indokolás [116], [120])” (Indokolás [67]). A jogalkotóval szemben nem csupán elvárás a mondatfűzés grammatikai hibátlansága, a norma logikai egységének és közérthetőségének a biztosítása – mivel az alkalmazhatóságnak ez az alapja –, a normavilágosság alkotmányos követelmény is [3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [13], [16]]. A jogalanyoknak tényleges lehetőséget kell biztosítani arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz igazíthassák [25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132]. Ehhez pedig az szükséges, hogy a jogszabály szövege a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon [26/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 135, 142]. Nem felel meg a normatartalommal szemben fennálló követelményeknek az a szabály, „amely értelmezhetetlen voltánál fogva teremt jogbizonytalanságot, mert hatását tekintve nem kiszámítható és címzettjei számára előre nem látható” [42/1997. (VII. 1.) AB határozat, ABH 1997, 299, 301, legutóbb pl. 31/2021. (XII. 1.) AB határozat, Indokolás [67]]. Az Alkotmánybíróság értelmezésében megállapítható továbbá a jogbiztonság sérelme, ha a szabályban rejlő belső ellentmondás a jogalkalmazás során szükséges értelmezéssel nem kiküszöbölhető [1/1999. (II. 24.) AB határozat, ABH 1999, 25, 46]. Rámutatott az Alkotmánybíróság arra is, hogy a jogbiztonság meglétének vagy hiányának vizsgálatakor differenciáltan kell eljárni. Annak megállapítása során, hogy a szabályozás módja, a normatartalom sérti-e a jogbiztonságot, minden esetben figyelembe kell venni a szabályozás célját és a címzettek körét is (125/B/2003. AB határozat, ABH 2005, 1127, 1137). Más a normavilágosság és jogbiztonság alkotmányossági mércéje akkor, ha a címzettekől elvárható valamilyen speciális, az értelmezéshez szükséges szakértelem és más, ha az általánosságban érinti a jogalanyokat (395/D/2010. AB határozat, ABH 2011, 2090, 2096) (Indokolás [67]–[68]).
- [29] 2.2. Az Alkotmánybíróság először áttekintette a pótmagánvádas eljárásnak a tárgyaló pótmagánvádlói mulasztáshoz kapcsolódó, releváns szabályait.
- [30] A pótmagánvádas eljárásban a sértett (pótmagánvádló) jogi képviselése kötelező [Be. 788. § (1) bekezdés]. A tárgyaláson a pótmagánvádló és jogi képviselője jelenléte kötelező [Be. 803. § (1) bekezdés]. Ezeknek a kötelezettségeknek a biztosítása érdekében a Be. a pótmagánvádló egyes mulasztásaihoz és rendezavaró magatartásaihoz a büntetőeljárás szakaszaitól függően különböző jogkövetkezményeket kapcsol. A büntetőeljárás szakaszaihoz igazodó megítélés már a Be. 54. § (2)–(3) bekezdéseiben rögzített szabályokból is kitűnik. A Be. 54. § (2) bekezdése előírja, hogy „[h]a a pótmagánvádló tartós, súlyos betegsége miatt nem képes személyes megjelenési kötelezettségének eleget tenni, helyébe törvényes képviselője vagy meghatalmazott képviselője léphet”. A (3) bekezdés értelmében továbbá: „Ha a (2) bekezdésben meghatározott esetben nem lép képviselő a pótmagánvádló helyébe, és a pótmagánvádló idézés ellenére személyes megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, úgy kell tekinteni, hogy a feljelentést visszavonta, a vádat ejtette vagy a fellebbezést visszavonta.”
- [31] A tárgyalás előkészítésének a szakaszában és az elsőfokú bírósági eljárásban ennek megfelelően a pótmagánvádló egyes mulasztásainak a jogkövetkezménye a Be. szerint az, hogy úgy kell azokat tekinteni, mintha a vádat ejtette volna [Be. 801. § (3)–(3a) bekezdés, 803. § (4) bekezdés, 804. § (1) bekezdés], míg a másodfokú eljárásban ezek a mulasztások a fellebbezés visszavonásának minősülnek [Be. 810. § (1a)–(1b)].
- [32] A pótmagánvádas eljárásban első fokon a pótmagánvádló tehát kétféle módon ejtheti a vádat:
– kifejezett nyilatkozatával indokolás nélkül [Be. 806. § (1) bekezdés], vagy
– olyan magatartást tanúsít, amelyet a vád ejtésének kell tekinteni (a továbbiakban: hallgatólagos vádejtés) [Be. 801. § (3)–(3a) bekezdés, 803. § (4) bekezdés, 804. § (1) bekezdés, 2022. március 1. után a Be. 803. § (5) bekezdés is]. A jogalkotó a vádejtés fogalmát a pótmagánvádas eljárás ezen eseteiben jogkövetkezményként, eljárási szankcióként alkalmazza.
- [33] A vádejtés szabályai az ügyészi vádmonopólium, a váddal való rendelkezés elveiből vezethetők le. A Be. 539. § (1) bekezdése szabályozza az ügyészi vádejtest. Az ügyész az ügydöntő határozat meghozataláig kifejezett nyilatkozatával ejtheti a vádat, a vád ejtését pedig indokolni köteles [Be. 539. § (2) bekezdés]. A Be. 539. § (1) bekezdése alapján az ügyész ejti a vádat, ha a bizonyítás alapján arra a meggyőződésre jut, hogy a) a vád tárgyá-

vá tett cselekmény nem bűncselekmény, b) a bűncselekményt nem a vádlott követte el vagy c) a bűncselekmény nem közvádra üldözendő. A vád ejtését a bíróság köteles szem előtt tartani, ez esetben ügydöntő végzést hoz, melynek jogereje az ítéletével azonos [Be. 567. § (1) bekezdés c) pont]. Az ügyész tehát hallgatólagos módon nem ejtheti a vádat, hiszen indokolnia kell a vádejtsést, és ezt nem teheti meg a büntetőeljárás során bármikor, csak az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig [Be. 539. § (2) bekezdés].

- [34] A vádejtsést tartalmilag azon ügyészi meggyőződés kifejeződése, hogy a bűncselekmény nem közvádra üldözendő, vagy a bűncselekmény megvalósulása, illetve a terhelt bűnössége nem támasztható alá. Az ügyészi vád ejtése a gyakorlatban nem jelenti minden esetben az eljárás megszüntetését, amennyiben a jogszabály a sértett számára lehetőséget biztosít, hogy pótmagánvádlóként, magánvádlóként lépjen fel, akkor az eljárás folytatódhat [Be. 796. § (1) bekezdés].
- [35] A Be. a pótmagánvádas eljárás elsőfokú szabályai között rögzíti, hogy a pótmagánvádló a vádat bármikor ejtheti, de a vád ejtését – az ügyésszel ellentétben – nem köteles indokolni. A bíróság az eljárást megszünteti, ha a pótmagánvádló a vádat ejtette vagy a mulasztását a vád ejtésének kell tekinteni [Be. 806. § (1)–(2) bekezdés]. A pótmagánvádló is juthat arra a meggyőződésre a bizonyítás során, hogy az általa emelt vád nem bűncselekmény, vagy azt nem a megvádolt személy követte el. Ebben az esetben indokolás nélkül kifejezett nyilatkozatával ejtheti a vádat.
- [36] A Be. azonban meghatároz olyan pótmagánvádlói mulasztásokat, magatartásokat, amelyek bekövetkezése esetén – lényegében szankcióként – azokat vádejtsésként – azokat vádejtsésként tekinti, amely együtt jár az elsőfokú eljárás megszüntetésével. Ilyen hallgatólagos vádejtsésként minősül, ha az előkészítő ülésen és az elsőfokú bírósági tárgyaláson a pótmagánvádló nem jelenik meg, és magát alapos okkal, előzetesen, haladéktalanul nem mentette ki, illetve a pótmagánvádlót azért nem lehetett idézni, mert lakcímének megváltozását nem jelentette be, vagy önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni, továbbá az eljárási cselekményről engedély nélkül távozik [Be. 801. § (3) bekezdés, 803. § (4) bekezdés]. A pótmagánvádló az előkészítő ülésről, illetve az elsőfokú bírósági tárgyalásról ismételt vagy súlyos rendzavarása esetén sem utasítható ki, illetve vezettethető ki, ha azonban a pótmagánvádló a rendzavarással nem hagy fel, és ezzel lehetlenné teszi az előkészítő ülés vagy a tárgyalás jelenlétében való folytatását, úgy kell tekinteni, hogy a vádat ejtette [Be. 801. § (3a) bekezdés, 804. § (1) bekezdés].
- [37] Mindezekből kitűnik, hogy a vádejtsés alapja elsősorban azon ügyészi, illetve pótmagánvádlói meggyőződés, hogy a cselekmény nem bűncselekmény, illetve azt nem a vádlott követte el. Az ún. hallgatólagos pótmagánvádlói vádejtsés viszont nem ezt a vádlói meggyőződést fejezi ki, hanem a pótmagánvádló eljárási mulasztása, rendzavarása miatt alkalmazott szankció, amely a jogintézmény értelmezését dogmatikai szempontból kiszélesíti.
- [38] A 2022. február 28-ig hatályos Be. rendelkezései között az elsőfokú eljárásban egyetlen olyan pótmagánvádlói mulasztás volt, amelyhez az eljárás megszüntetése kapcsolódott, de nem minősült a Módtv. hatálybalépéséig vádejtsésként. Ez a vizsgált Be. 803. § (5) bekezdése, amely azt a mulasztást szankcionálja, amikor a pótmagánvádló kötelező jogi képviselete megszűnik, de a pótmagánvádló felhívásra nem rendelkezik új jogi képviselő kijelöléséről. A Módtv. 203. § o) pontjával 2022. március 1-jével hatályba lépett módosítás ezt a hiányosságot pótolva vádejtsésként minősíti a pótmagánvádló ezen magatartását is. Mindez illeszkedik a hallgatólagos vádejtsés dogmatikájához, amely szerint az elsőfokú eljárásban egyes pótmagánvádlói mulasztások, rendzavarások hallgatólagos vádejtsésként minősülnek. A módosítás ebbe a logikába illeszkedően azonban továbbra is csak az elsőfokú eljárásban ad iránymutatást az elsőfokú pótmagánvádas eljárási szabály megalkotásával.
- [39] Az Alkotmánybíróság utal a törvénymódosításhoz kapcsolódó indokolásra, amelyben a jogalkotó maga rögzítette, hogy „[a] jogalkalmazás során felmerült a pótmagánvádas eljárás egy részletkérdésével kapcsolatban egy jogértelmezési kérdés, amely miatt egyedi normakontroll eljárás kezdeményezésére is sor került. A normavilágosság és a kiszámíthatóság érdekében célszerűnek mutatkozik annak normaszövegben való pontosítása, miszerint amennyiben a pótmagánvádas eljárásban a jogi képviselet megszűnik és a kitűzött határidőben a pótmagánvádló nem gondoskodik jogi képviseletéről, azt a pótmagánvádló vádejtsésként kell tekinteni, egyúttal az eljárást meg kell szüntetni. Ez a rendelkezés érinti a 813. § (2) bekezdésében foglaltakat, hiszen erre figyelemmel a pótmagánvádlónak megtérítési kötelezettsége keletkezik a pótmagánvádló fellépése után keletkezett meghatalmazott védői díj és költség tekintetében is, hiszen vádejtsés miatti eljárás megszüntetés esetén arra köteles.”

- [40] 2.3. Az Alkotmánybíróság – a Módtv. rendelkezésére is figyelemmel – az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelme kapcsán az alábbiakat állapította meg.
- [41] A Be. 803. § (5) bekezdése másodfokú pótmagánvádas eljárásban való alkalmazhatósága kapcsán az Alkotmánybíróság a szabályozás két elemét tartotta szükségesnek kiemelni.
- [42] Az egyik, hogy a Be. szabályozási koncepciójában a másodfokú eljárás alapvetően különbözik az elsőfokú eljárástól abban, hogy amíg az elsőfokú eljárásban a vádról, addig a másodfokú eljárásban az elsőfokú ítéletről kell a bíróságnak döntenie. Ennek következtében a Be. 604. § (1) bekezdése szerint a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyja, megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi. A hatályon kívül helyezéshez szükség-szerűen kapcsolódik egy további rendelkezés az eljárásról: az eljárás megszüntetése vagy az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasító döntés. Az új eljárásra utasítás alapja a Be. 608. § (1) bekezdésében foglalt eljárási hiba lehet. Az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az eljárás megszüntetését a Be. az általános szabályok között a 607. § (1) bekezdésével rendezi, amely visszautal az 567. § (1) és (2) bekezdésére azzal, hogy az ott felsorolt esetekben a büntetőeljárást nemcsak meg kell szüntetni, hanem az elsőfokú ítéletet hatályon kívül kell helyezni. Az eljárás megszüntetésének általános okai a Be. 567. §-ában szerepelnek. A bíróság erről a jogszabályhely (1) bekezdése szerinti esetekben ügydöntő végzéssel, míg a (2) bekezdés szerinti esetekben nem ügydöntő vég-zéssel határoz.
- [43] A Be. 567. § (1) bekezdésében szereplő eljárásmegszüntetési okok között a védejtés köréből csak az ügyészi védejtés szerepel. A pótmagánvádlói védejtés jogkövetkezményeként az eljárás megszüntetése mint speciális, külön eljárásban irányadó szabály értelemszerűen nem a Be. 567. § (1)–(2) bekezdéseiben, az általános rendelkezések között kapott helyet, hanem a pótmagánvádas eljárás szabályai között [Be. 806. § (2) bekezdésben, illetve a módosított 803. § (5) bekezdésben].
- [44] A pótmagánvádas eljárás szabályozási sajátossága továbbá, hogy az elsőfokú eljárásban ezen, ún. hallgatólagos védejtésnek minősülő pótmagánvádlói magatartásokat (pl. ki nem mentett távolmaradás, önhibából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki) a másodfokú eljárásban a fellebbezés visszavonásának kell tekinteni [Be. 810. § (1a)–(1b) bekezdés]. Ezen helyzetekben a szükséges következményeket a bíróság – speciális szabály hiányában – az általános rendelkezések alapján vonja le. A fellebbezések a Be. 587. §-a szerinti visszavonása a másodfokú eljárásban a Be. 458. § (1) bekezdés *b*) pontja értelmében azt eredményezi, hogy az elsőfokú bírósági határozat lesz a jogerős bírósági határozat. A pótmagánvádlói fellebbezés visszavonása tehát – amennyiben más nem fellebbezett – az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedését eredményezi.
- [45] Nem fűz ugyanakkor ilyen jogkövetkezményt a szabályozás a Be. 803. § (5) bekezdése értelmében az elsőfokú eljárásban elkövethető, jelen eljárásban vizsgált mulasztáshoz. Ha tehát a pótmagánvádló a kijelölt határidőben a bíróság felhívása ellenére a másodfokú eljárásban nem gondoskodik a jogi képviselőről, a másodfokú eljárásban irányadó Be. 810. §-ában nincs olyan rendelkezés, amely alapján a mulasztását a fellebbezés visszavonásának lehetne tekinteni. Ez a hiányosság az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a szabályozási ellentmondás forrása.
- [46] Az Alkotmánybíróság ezért megvizsgálta azt is, hogy a hatályos szabályozás alapján a másodfokú eljárásra értelmezhető-e analógia útján a hallgatólagos védejtés azon elsőfokú szabálya [Be. 803. § (5) bekezdés], amely a pótmagánvádló tárgyalat mulasztásához (jogi képviselő kijelölésének elmulasztása) az eljárás megszüntetésének a szankcióját fűzi.
- [47] Az elsőfokú pótmagánvádas eljárás szabályai között szerepel, hogy a pótmagánvádló a vádat bármikor ejtheti [Be. 806. § (1) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság szerint ez a szabály nem csupán azért nem alkalmazható a másodfokú pótmagánvádas eljárásban, mert azt a jogalkotó kifejezetten az elsőfokú pótmagánvádas eljárás szabályai között helyezte el. Nem alkalmazható azért sem, mert másodfokú eljárásban a vád ejtése az ügyész számára sem megengedett [Be. 539. § (2) bekezdés], méghozzá azért, mert a másodfokú bíróság már nem a vádról, hanem az elsőfokú bíróság ítéletéről határoz.
- [48] Ezen szabályozási koncepcióval összhangban rendelkezett úgy a jogalkotó, hogy a másodfokú eljárásban a pótmagánvádló egyéb tárgyalat mulasztásait a fellebbezés visszavonásának kell tekinteni [Be. 810. § (1a)–(1b) bekezdés].
- [49] Mindebből az Alkotmánybíróság szerint az következik, hogy a vádat a pótmagánvádló is csak az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig ejtheti, illetve a tárgyalat mulasztását is csak eddig lehet védejtésnek tekinteni.
- [50] Az Alkotmánybíróság megjegyzi továbbá, hogy amennyiben a pótmagánvádló jogi képviselével összefüggő, másodfokú eljárásban történt mulasztása az eljárás megszüntetése mellett az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését vonná maga után, akkor egy olyan elsőfokú ítélet semmisülne meg, amelyet szabályos, törvényes

elsőfokú eljárásban hoztak, amelyben valamennyi eljárási szereplő teljesítette a Be.-ben előírt kötelezettségeit. Ezzel szemben a pótmagánvádló is csak a másodfokú eljárásban mulasztott, ezért akkor tisztességes az eljárás, ha a mulasztását – hasonlóan a pótmagánvádló egyéb mulasztásaihoz – az adott eljárási szakaszban szankcionálja a bíróság.

- [51] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt szabály analógia útján a másodfokú pótmagánvádas eljárásban nem alkalmazható. Szintén megállapította az Alkotmánybíróság, hogy ennek hiányában nincs egyéb olyan rendelkezése sem a hatályos Be.-nek, amelyet a pótmagánvádló konkrét ügyben tanúsított mulasztása kapcsán a bíróság az eljárás folytatásában segítségül hívhatna. A pótmagánvádló mulasztásának jogkövetkezményei ezáltal bizonytalanná, maga az eljárás pedig az abban részt vevők számára kiszámíthatatlanná válik.
- [52] Rámutat az Alkotmánybíróság, hogy további alkotmányos aggályok merülhetnek fel abban az esetben, ha a pótmagánvádló a jogi képviselő kijelölésével összefüggő mulasztását olyan másodfokú eljárásban tanúsítja, amelyben az elsőfokú ítélet ellen nemcsak a pótmagánvádló, hanem a vádlott is fellebbezést terjesztett elő. Rögzíti továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a harmadfokú pótmagánvádas eljárásban irányadó Be. 811. §-a sem tartalmaz olyan rendelkezést, amelyet a pótmagánvádló hasonló mulasztása kapcsán a bíróság irányadónak tekintetne, így ez a szabályozási probléma a harmadfokú eljárásban is fennáll.
- [53] Az Alkotmánybíróság szerint így a szabályozás a jogalkalmazók számára nem hordoz egyértelműen felismerhető normatartalmat, és nem teszi ténylegesen lehetővé a jogalanyok számára, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz igazíthassák.
- [54] Ezen körülmények miatt az Alkotmánybíróság nem tartja a bemutatott szabályozást a normatartalommal szemben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadóan támasztható követelményekkel összhangban állónak.
- [55] 2.4. Úgy ítélte meg ugyanakkor az Alkotmánybíróság, hogy a szabályozás és a jogbiztonság összhangja a kifogásolt jogszabályhely megsemmisítése nélkül, az Alkotmánybíróság rendelkezésére álló egyéb jogkövetkezmény alkalmazásával is orvosolható. A jogbiztonság sérelme ugyanis nem a szabályozásból, hanem éppen annak hiányosságából fakad.
- [56] Az Abtv. 46. § (1) bekezdése felhatalmazza az Alkotmánybíróságot, hogy ha a hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását állapítja meg, a mulasztást elkövető szervet – határidő megjelölésével – felhívja feladatának teljesítésére. A törvényhely (2) bekezdésének c) pontja alapján a jogalkotói feladat elmulasztásának minősül, ha a jogi szabályozás Alaptörvényből levezethető lényeges tartalma hiányos.
- [57] Az Alkotmánybíróság szerint a jelen eljárásban vizsgált büntetőeljárás rendelkezés esetében lehetőség van arra, hogy az Abtv. 46. §-ában biztosított jogköre alapján, a hatályos jog kíméletével járjon el. Az Alkotmánybíróság észlelte ugyanis, hogy a szabályozás alaptörvény-ellenessége arra vezethető vissza, hogy a jogalkotó nem kellő körültekintéssel határozta meg a pótmagánvádló azon mulasztásának a jogkövetkezményeit, amelyek jogi képviselő kijelöléséhez kapcsolódnak. Nem gondoskodott arról, hogy a Be. az eljáró bíróság és az eljárás résztvevői számára egyértelmű, és a büntetőeljárásból fakadó dogmatikai követelményekkel összhangban álló iránymutatást adjon ezen mulasztás jogkövetkezményeinek a levonására a másodfokú pótmagánvádas eljárásban.
- [58] Ezért úgy ítélte meg az Alkotmánybíróság, hogy az Alaptörvénnyel való összhang helyreállítása nem a vitatott rendelkezés megsemmisítését, sokkal inkább a hatályos szöveg kiegészítését teszi szükségessé. Ilyen módon biztosíthatóvá válik a pótmagánvádló konkrét mulasztása esetén a megfelelő jogkövetkezmények előre látható, kiszámítható alkalmazása.
- [59] Az Alkotmánybíróság ezért az Abtv. 46. § (2) bekezdés c) pontja alapján – hivatalból eljárva – megállapította: az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy a Be. 810. §-ában nem szabályozta az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonságból fakadó következményeknek megfelelően a pótmagánvádló azon mulasztásának jogkövetkezményét, amikor a másodfokú eljárásban megszűnt jogi képviseletéről a bíróság felhívására a kitűzött határidőben nem gondoskodik. Ezért az Alkotmánybíróság felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2022. december 31-ig tegyen eleget.
- [60] 3. Az Alkotmánybíróság mindezen körülmények figyelembevételével vizsgálta meg az indítványozó által a bűnügyi költség szabályozásának az alaptörvény-ellenességére vonatkozóan előterjesztett alkotmányos érvelést.

- [61] A bűnügyi költség viselésének szabályozása a bíróság által hozott határozat tartalmához igazodik. A bűnügyi költségekre vonatkozó Be. 813. §-ának szerkezeti felépítése az eljárás egyes szakaszait követi. A pótmagánvádas elsőfokú eljárásra vonatkozó költségviselésnek az általános szabályozáshoz képest eltérő rendelkezéseit az (1)–(3) bekezdések tartalmazzák.
- [62] A Be. 813. § (1) bekezdése szerint, ha a bíróság a vádlottat felmentette, vagy vele szemben az eljárást megszüntette, a pótmagánvádló viseli azt a bűnügyi költséget, amely fellépése után keletkezett, vagyis – a Be. 145. § (1) bekezdésében foglalt költséget (az állam által előlegezett költség és díj, a terhelt, sértett, vagyoni és egyéb érdekelt, a kirendelt védő, valamint a törvényes és a meghatalmazott képviselő költsége és díja), – az 576. § (1) bekezdés *b*) pontjában meghatározott bűnügyi költséget (hallássérült, vak, siketvak, beszédfigyaltékos, nemzetiségi vagy a magyar nyelvet nem ismerő személy költsége).
- [63] A vádlott meghatalmazott védőjének költségére és díjára külön rendelkezés vonatkozik. A Be. 813. § (2) bekezdése szerint „[h]a a vádat pótmagánvádló képviselte, és a bíróság a vádlottat az 566. § (3) bekezdésében (lásd a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése) meghatározott eset kivételével felmenti, vagy vele szemben az eljárást a pótmagánvádló védejtése miatt megszünteti, a pótmagánvádló az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy hónapon belül – jogszabályban meghatározott mértékben – megtéríti a vádlott meghatalmazott védőjének azon díját és költségét, amely a pótmagánvádló fellépése után keletkezett.” Ebben a bekezdésben szerepel az indítványozó által támadott azon rendelkezés, amelyből a (2) bekezdésében rögzített, a „pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrész megsemmisítését javasolta. [A (3) bekezdés a pótmagánvádló által fizetendő költségek arányosításáról szól.]
- [64] A másodfokú eljárásra vonatkozó költségviselés eltérő szabályait a Be. 813. § (4) bekezdése tartalmazza, amely szerint „[a] másodfokú bíróság a pótmagánvádlót a másodfokú eljárásban felmerült bűnügyi költség viselésére és az ott felmerült, a (2) bekezdésben meghatározott díj és költség megtérítésére kötelezi, ha az elsőfokú bíróság határozata ellen kizárólag a pótmagánvádló fellebbezett, és a másodfokú bíróság a határozatot helybenhagyja”. Ez a rendelkezés visszaütal a pótmagánvádló védejtése miatt megszüntetett elsőfokú eljárásban alkalmazandó rendelkezésre, amely szerint a meghatalmazott védő díját is meg kell térítenie a pótmagánvádlónak a fellépése után terjedő időszakra nézve. A másodfokú eljárás ezen szabálya szerint a másodfokú eljárásban felmerült ilyen költséget kell megtéríteni, ha a pótmagánvádló fellebbezett, de a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot helybenhagyja.
- [65] Az indítványozó alkotmányos aggályai a Be. 803. § (5) bekezdésének a másodfokú pótmagánvádas eljárásban analógia útján történő alkalmazásához kapcsolódtak. Értelmezése szerint az előtte folyamatban lévő ügyben a Be. 813. § (4) bekezdése alkalmazása azért aggályos, mert a pótmagánvádló költségviselését csak abban az esetben teszi megállapíthatóvá, ha a bíróság az elsőfokú határozatot helybenhagyja. Ez utóbbira azonban a Be. 803. § (5) bekezdése alkalmazása esetén nem kerülhet sor, hiszen a felhívott rendelkezés az eljárás megszüntetését írja elő. Az eljárás megszüntetése esetén ugyanakkor a Be. szintén támadott 813. § (2) bekezdése alapján azonban nem írható elő a pótmagánvádló költségviselése, ha a megszüntetésre a pótmagánvádló védejtése miatt került sor.
- [66] Az indítványozó szerint a szabályozás indokolatlan különbséget tesz a büntetőigényének érvényesítéséhez előírt feltételről a bíróság felhívása ellenére sem gondoskodó pótmagánvádló és a kötelezettségeit maradéktalanul teljesítő pótmagánvádló között, utóbbit hozva indokolatlanul kedvezőtlenebb helyzetbe. Ez pedig az indítvány értelmében az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében szereplő törvény előtti egyenlőséghez való jogot sérti.
- [67] Az indítványozó ezért a Be. 813. § „a pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrésze megsemmisítését kérte annak érdekében, hogy az eljárás megszüntetésére másodfokon alapot szolgáltató pótmagánvádlót is kötelezni lehessen a meghatalmazott ügyvédi díj és költségek megfizetésére.
- [68] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a fentiekben megállapította, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt szabály a másodfokú pótmagánvádas eljárásban analógia útján nem alkalmazható, így az alapján nincs helye a pótmagánvádlónak a jogi képviselő állításával összefüggő mulasztása esetén a másodfokú eljárás megszüntetésének.
- [69] Rámutat továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a bűnügyi költségekről való rendelkezés szempontjából előkérésnek számít a jelen határozatban részletezett jogszabályi hiányosság pótlása, vagyis a jogi képvisellel kapcsolatos pótmagánvádlói mulasztás következményeinek szabályozása. A költségek viseléséről ugyanis a tárgyalat pótmagánvádlói mulasztás jogkövetkezményeit megállapító és ezáltal az eljárás sorsáról rendelkező másodfokú bírósági határozat tartalma, típusa alapján lehet határozni. A jogalkotónak tehát a másodfokú

eljárásban feltárt szabályozási hiányosság orvoslása keretében a költségviselés szabályozását is hozzá kell igazítani a pótmagánvádló mulasztása jogkövetkezményének a megállapításához.

- [70] Az Alkotmánybíróság szerint továbbá a Be. 813. § (4) bekezdésének megsemmisítése szabályozási hiányossághoz, míg a Be. 813. § (2) bekezdés kifogásolt szövegrészének megsemmisítése – figyelemmel a Be. 567. §-ában szereplő megszüntetési okokra, amelyek általában nem vezethetők vissza a pótmagánvádló mulasztására, pl. elévülés, halál, kegyelem, a cselekményt jogerősen elbírálták – oda vezetne, hogy a bíróság a pótmagánvádlóra terhelne olyan költségeket is, amelyek nem vezethetők vissza a neki felróható magatartásra.
- [71] Az Alkotmánybíróság minderre tekintettel a Be. 813. § (2) bekezdés „a pótmagánvádló védejtése miatt” szövegrésze és (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasította.
- [72] Az indítványozó azon kérelmének, hogy a támadott rendelkezések alkalmazását a folyamatban lévő eljárásban tiltsa meg, az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezés elutasítása miatt nem adott helyt.
- [73] 4. A határozat Magyar Közlönyben való közzététele az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondatán alapul.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [74] A jelen határozathoz, amelynek az előadója voltam, azért jelentettem be a párhuzamos indokolást, mert szerettem volna kötetlenebb formában kitérni azokra a kérdésekre, amelyek a döntést megelőző vitában felmerültek. A határozat ugyanis meggyőződésem szerint jó alkalmat ad arra, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett normavilágosság alkotmányos szempontjai és a szakjogi jogértelmezés közötti határvonalat megvizsgáljuk.
- [75] A főhatározat tanúsága szerint az Alkotmánybíróság tagjainak többsége egyetértett előadó alkotmánybíróként képviselt azon állásponttal, hogy nem egyszerű jogértelmezési kérdés annak eldöntése: a pótmagánvádló jogi képviselőének megszűnése és az újabb jogi képviselő kijelölésével kapcsolatos mulasztása milyen jogkövetkezményekkel jár a másodfokú eljárásban.
- [76] Fontos utalni arra is, hogy a jogalkotó maga is igyekezett tisztázni a kérdést, annak során azonban az elsőfokú eljárásra fókuszált: módosította a Be. 803. § (5) bekezdését, és abban kifejezetten megjelölte a védejtést. Az új szabály fényében lefolytatott alkotmánybírói eljárás során nyilvánvaló volt, hogy mivel a módosított szabály az elsőfokú pótmagánvádas eljárásra irányadó, alaposabb elemzésre, a másodfokú eljárás szabályrendszerében elvégzett jogértelmezésre van szükség annak megállapítására, hogy az elsőfokú szabály a másodfokú eljárásban felhívható-e.

- [77] A testületi döntéshozatal során épp abban tértek el markánsan az álláspontok, hogy a másodfokú eljárás szabályozásából hiányzó rendelkezést elegendő-e a Kúriának szakjogi alapon, értelmezéssel pótolni, vagy az Alkotmánybíróság erőteljesebb eszközei szükségesek hozzá, mert a probléma súlyossága és a jogbiztonság követelményét sértő jellege folytán alkotmányos szintre emelkedik. Az Alkotmánybíróság többsége ezen utóbbi álláspont mellett tette le a voksát. A döntés szempontjait az alábbiakkal tartom szükségesnek kiegészíteni.
- [78] A konkrét esetben a bizonytalanság egyik forrása az volt, hogy a Be. szabályozási rendszerében az elsőfokú eljárás szabályait a másodfokú eljárásban, a másodfokú eljárás szabályait pedig a harmadfokú eljárásban is alkalmazni kell, ha a törvény másként nem rendelkezik. Emellett a pótmagánvádas eljárás egy külön eljárás, amelyben az általános szabályokhoz képest eltérő, speciális szabályokra kell tekintettel lenni. A második bizonytalanságot okozó tényező pedig, hogy bevett és jól ismert dogmatikai fogalmakat (védejtés, fellebbezés visszavonása) a pótmagánvádas eljárásban a jogalkotó szándéka szerint az általánostól ugyancsak eltérő tartalommal kell figyelembe venni és meghatározott esetekben vélelem alapján alkalmazni. Nem csoda tehát, ha a visszautaló szabályok ezen többszörösen összetett rendszerében az indítványozó bíró alkotmányos aggályokat vélt felfedezni.
- [79] Nézzük a kérdést részleteiben. A Be. a pótmagánvádló mulasztásait az eljárás valamennyi szakaszában rá nézve hátrányos jogkövetkezménnyel sújtja. Első fokon a védejtés (Be. 803. § és 804. §), másodfokon a fellebbezés visszavonása (Be. 810. §) vélelmezett alkalmazását kell elszenvednie. A kettő közötti lényeges különbség, hogy védejtés esetén az eljárás ítélet meghozatala nélkül, az eljárást megszüntető határozattal ér véget, míg a fellebbezés visszavonásánál az ítélet jogerőre emelkedik. Ezen különbségtételt az általános szabályok értelmében az magyarázza, hogy az ügyész a vádat az elsőfokú eljárás befejezéséig ejtheti. [Be. 539. § (2) bekezdés] Ha azonban a pótmagánvádló jogosítványait vizsgáljuk, a helyzet összetettebb.
- [80] A Be. 803. § (5) bekezdése az elsőfokú pótmagánvádas eljárásban irányadó szabályként már 2022. március 1-jét megelőzően előírta: ha a pótmagánvádló elmulasztja, hogy a jogi képviselő pótlásáról gondoskodik, az eljárást meg kell szüntetni. A jogalkotó ezt a szabályt a fenti dátummal kezdődően kiegészítette. A módosítás értelmében a pótmagánvádló ezen konkrét mulasztását úgy kell tekinteni, hogy a pótmagánvádló a vádat ejtette. A jogalkotó a módosítással az eljárás megszüntetésének ezen, védejtésen alapuló esetét az elsőfokú eljáráshoz kötötte – mondhatnánk a Be. általános szabályai alapján. Nem ilyen egyértelmű a helyzet ugyanakkor a pótmagánvádas eljárás jogszabályi környezetében. A vád ejtése a pótmagánvádló számára ugyanis „bármikor” megengedett [Be. 806. § (1) bekezdés]. Ez a szabály vajon azt jelenti, hogy a pótmagánvádló – szemben az ügyésszel – a teljes büntetőeljárásban, tehát annak másod- és harmadfokú szakaszában is ejtheti a vádat? A Be. általános szabályai ennek ellentmondanak, hiszen a vád ejtését másod- és harmadfokon nem engedik meg. Emellett bizonytalanságot, sőt talán már önmagában is ellentmondást hordoz, hogy a pótmagánvádló számára a vád ejtését „bármikor” megengedő szabályt a jogalkotó a pótmagánvádas eljárás elsőfokú szakaszára irányadó rendelkezések között helyezte el, nem pedig a pótmagánvádas eljárás egészére alkalmazandó, általános szabályai körében. Mindezen ellentmondást nem oldják fel, sőt inkább felerősítik a pótmagánvádas eljárás további szabályai azáltal, hogy a védejtést és annak jogkövetkezményeit a másod- és harmadfokú eljárási szakaszokban nem szabályozzák, azokról hallgatnak.
- [81] Mindez pedig azért okoz további jogbizonytalanságot, mert a másod- és harmadfokú eljárási szakaszokban a vádhoz képest egy magasabb minőségbe lép át a terhelt bűnösségére vonatkozó bizonyosság, és már nem a vád, hanem a fellebbezéssel sérelmezett ítélet és az azt megelőző bírósági eljárás a felülbírálat alapja. Ebből az is következik, hogy az eljárás megszüntetése esetén a magasabb fokú bíróságnak szükséges rendelkeznie a felülbírálattal érintett ítélet sorsáról. Ennek hiányában az eljárás nem fejezhető be, nem fejeződik be. Ezen ítéletek sorsát a pótmagánvádas eljárás eltérő szabályai szintén nem rendezik. Így az eljáró bíró az általános eljárási szabályokhoz fordulhat segítségért? A Be. releváns 604. §-a az eljárás megszüntetése mellett az elsőfokú bírósági ítélet hatályon kívül helyezését írja elő. Ezt azonban a Be. 607. § (1) bekezdésében foglalt, az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezéséről szóló általános rendelkezés csak a Be. 567. §-ában rögzített okok fennállása esetén teszi lehetővé. Ezek között – minthogy az általános eljárásnak a pótmagánvádló nem szereplője – nem jelenik meg okként a pótmagánvádló valamely magatartása vagy éppen mulasztása.
- [82] A Be. 803. §-a szerinti szabályok másodfokú alkalmazásának emellett ellentmondanak a pótmagánvádas eljárás egyéb szabályai is. Ezek ugyanis a pótmagánvádló valamennyi egyéb olyan mulasztása esetére, amelyek első fokon a vád ejtését vonják maguk után, a másodfokú pótmagánvádas eljárásban a fellebbezés visszavonása jogkövetkezményt rendelik alkalmazni. Teszik ezt meglátásom szerint azért is helyesen, mivel másodfokon már nem a vád, hanem az ítélet vitatható, amelynek adekvát eszköze a fellebbezés. A jogalkotó által megfelelőnek

ítélt „szankció” tehát a másodfokú eljárásban a fellebbezés visszavontnak tekintése. Az erre irányadó szabályok azonban nem rögzítik azon, jelen alkotmánybíróági eljárás alapjául szolgáló esetet, amikor a pótmagánvádló másodfokon nem gondoskodik a jogi képviselő pótlásáról.

- [83] Nem csoda, ha a bíró nem tudja, hogy melyik úton induljon az értelmezésben: a védejtés szabályainak vagy a fellebbezés visszavonásának analógiáját válassza.
- [84] Úgy vélem, hogy a logika nem kerek, akármerre indulunk. Miről beszélünk? Ha a pótmagánvádló jogi képviselője a másodfokú eljárásban megszűnik, és felhívásra nem jelöl új képviselőt, akkor joggal vélelmezhető, hogy érdektelenné vált az eljárás tovább folytatásában. Ha ugyanakkor a helyzet jogi következményeit kívánjuk levonni, akadályokba, joghézagokba ütközünk. Ha a védejtés logikai útján haladunk, akkor a Be. 806. §-ára támaszkodhatunk, amely a fentiek szerint már önmagában is ellentmondást hordoz. Ezen ellentmondásos tartalom engedi meg felhívni a Be. elsőfokú pótmagánvádas eljárásra irányadó 803. §-át a másodfokú eljárásban, amely ugyanakkor még mindig nem elégséges a fennálló jogi helyzet megoldásához. Szükség van ugyanis az eljárás befejezéséhez, a megszüntetéshez a Be. 607. §-ában, valamint a Be. 567. §-ában foglalt rendelkezésekre is, amelyek alkalmazása a fent kifejtettek szerint szintén bizonytalan. Mindemellett kínálkozik a másik lehetséges megoldás is: a Be. 810. § felhívása. Amennyiben ezen az úton próbálkozunk, meg kell állapítani, hogy a fellebbezés visszavonására vonatkozó szabály az alapul fekvő pótmagánvádlói mulasztásra vonatkozóan hiányzik, de lehet helye analógiának.
- [85] A törvényhozó által nyitva hagyott kérdések megválaszolásának további, eddig nem említett szempontja, hogy a terhelt jogait az adott eljárásban vajon kellő módon figyelembe vettük-e. Mi lenne jobb neki, egy felmentő ítélet jogerőssé válása, vagy a vele szemben folytatott eljárás megszüntetése?
- [86] A szabályozás hiányossága mindkét lehetőséget megvizsgálva megállapítható volt. Az így feltárt joghézag pótlása önmagában ugyanakkor nem lett volna az Alkotmánybíróság feladata. Gyakorlata szerint „[j]oghézag vagy a norma homályossága miatt alkotmányellenes helyzet csak akkor állapítható meg, ha a jogalkotási fogyatékoság az alkotmányos jogok vagy alkotmányos alapintézmények (mint pl. a bírói függetlenség) sérelmére vezet. A törvényhozó által nyitva hagyott kérdéseket a joggyakorlat válaszolja meg; értelmezésével a hézagokat kitölti. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata, hogy akár a jogalkotó, akár a jogalkalmazó helyébe lépve a törvény által nyitva hagyott kérdéseket eldöntse, vagy a hiányokat pótolja.” [38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 2003, 256, 266]
- [87] Ennek megfelelően a jelen ügyben is egy további aspektus volt az, amely a kérdést az alkotmányossági probléma szintjére emelte. Ez pedig nem volt más, mint hogy a kétféle lehetséges megoldás alkalmazása egyaránt ellentmondásokkal volt terhelt, a két megközelítés összebékítése jogalkotói beavatkozás nélkül nem volt megvalósítható. Így a jogszabály céljával, valamint az Alaptörvénnyel összhangban álló értelmezés az Alkotmánybíróság megítélése szerint a jogalkotó segítsége nélkül nem volt meghatározható. Ezáltal emelkedett a szabályozási hiányosság kitöltését célzó szakjogi jogértelmezés alkotmányos normavilágossági kérdéssé. Minderre tekintettel vélte továbbá úgy az Alkotmánybíróság, hogy az eljárás az abban részt vevők számára ilyen jogszabályi környezetben kiszámíthatatlan, és ez a körülmény alapozta meg a jogbiztonság alkotmányos alapintézményének a sérelmét.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró különvéleménye

- [88] A többségi határozat 1. pontjában foglalt mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapítását nem támogatom. Indokaim ezzel összefüggésben megegyeznek a dr. Márki Zoltán alkotmánybíró különvéleményének 1–4. pontjaiban foglaltakkal.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró különvéleménye

- [89] A többségi határozat rendelkező részének 2. pontjában foglalt elutasító rendelkezést támogatom, ugyanakkor az 1. pontban kimondott mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításával és az ahhoz fűzött indokolás jelentős részével azonosulni nem tudtam.
- [90] A rendelkező rész első pontjának indokolásával összefüggésben szeretném kiemelni, hogy a jelen ügyben érintett jogszabályi rendelkezéseket a jogalkotó felülvizsgálta, és a Be. 803. § (5) bekezdését kiegészítette a Módtv. 203. § o) pontjával, amely 2022. március 1-jétől hatályos (lásd: Indokolás [15]). A jelenleg hatályos rendelkezés értelmében ennek alapján vádelejtésnek kell tekinteni, ha a pótmagánvádló a megszűnt jogi képviselétől felhívás ellenére nem gondoskodik (hallgatólagos vádelejtés).
- [91] Úgy ítélem meg, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésének a fentiekben ismertetett kiegészítése után már – az indítványozó által állított – jogbiztonság sérelme nem merül fel.
- [92] Az 1. rendelkező részi ponttal kapcsolatos nemleges álláspontom további indokai megegyeznek a *dr. Szívós Mária* alkotmánybíró különvéleményének 2–4. pontjaiban foglaltakkal.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró különvéleménye

- [93] 1. Nem értek egyet a mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításával. Kisebbségben maradva különvéleményt csatolok a döntéshez [Abtv. 66. § (2) bekezdés]. Egyébiránt az indítvány elutasításával szemben – némileg eltérő hangsúlyozás mellett – nem lett volna ellenvetésem.
- [94] 2. Álláspontom szerint az indítvánnyal támadott, illetve az Alkotmánybíróság által vizsgálat alá vont szabályozás alapján, nyomán avagy következményeként egyaránt nem állapítható meg – a határozat rendelkezése szerinti – alaptörvény-ellenesség. Nincs szó alkotmányossági kételyt ébresztő elmulasztott, illetve hiányzó szabályozásról. A meglévő szabályozás pótlását vagy javítását igénylő hiányérzet alapja nem valóságos joghézag. Nincs jogi hiányosság, az esetleges kérdésekre a válasz – korábban, s jelenleg is – szakjogi keretek között, törvényértelmezéssel megadható.
- [95] 3. Az Alkotmánybíróság – hivatalból – mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet állapított meg. Előrebocsátom, hogy a szabályozási diszharmónia nem feltétlen jelenti, hogy van bestopplást igénylő joghézag, kitöltésre váró űr. Elkerülve a joghézag fogalmának szemantikai csapdáját, álláspontom szerint a célzott/vágyott/igényelt szabályozás (illetve annak hiánya) önmagában nem jelenti azt, hogy joghézag van.
- [96] Anélkül, hogy ezáltal eleve felmentés lenne adható a szabályozó (jogalkotó) számára, kijelenthető, hogy a szabályozás és a perjogi cselekvési lehetőség között nyilvánvaló az összefüggés. A kazuisztikus (szélső esetben rabulisztikus) szabályozás nyilvánvalóan csökkenti a perjogi mozgáslehetőséget, s egyben felelősségváró magatartásra készíti az alkalmazóját, míg a kevésbé részletező (kevesbé kicsinyes, s inkább nagyvonalú) szabályozás növeli a perjogi aktorok cselekvési kompetenciáját, s egyben felelősségvállalásra készíti. Ehhez képest lehet az is mondani, hogy a perjogi cselekvési autonómia (öntörvényűség/függetlenség) kérdése valójában nem az eziránti elvárások csinosításának, csiszolásának, hanem a perjogi mozgáslehetőség terjedelmének (azzal egyenes arányban álló) függvénye.
- [97] Mindez nem az analógia legis kérdése, hanem a jog és alkalmazója közötti kompetenciamegosztásé.
- [98] Ehhez képest azt kell szem előtt tartani, hogy az adott aktor a perjogi cselekvése során kompetenciájában maradva láthatja el rendeltetésszerű feladatát, avagy ehhez rákényszerül kompetenciahatárának átlépésére. Valójában ez utóbbi esélye, illetve kockázata jelenti azt, hogy az ilyen perjogi cselekvés lehetősége önmagában kételyébresztő (alanyi kockázat), s egyben másfelől a létező szabály alkalmassága kétséges (tárgyi kockázat). Jelen esetben erről nincs szó.

- [99] 4. Kétségtelen, hogy a támadott joghelyen – első látásra – van szabályozási diszharmonia. Másfelől kétségtelen az is, hogy ennek forrása az a szabályozás, ami lényeges eljárási jogintézmények (ún. vádejtés, fellebbezés visszavonása) esetében, az érdemi (hagyományos, megszokott) jelentéstartalom mellett elsétálva, csupán ezen jogintézmények eljárásjogi hatását használja, hasznosítja. Ennek láttán keletkezhet hiányérzet abban, aki (mint magam is) mind a vádejtés, mind a fellebbezés visszavonása esetében elvárja (megszokta) a vádigényre vonatkozó akarati megnyilatkozást (s mivel a vádló oldaláról lévén szó: a kifejezett és egyértelmű akarati megnyilatkozást).
- [100] Az „úgy kell tekinteni, hogy vádat ejtette”; „hogy a fellebbezést visszavonta” fordulatok esetében azonban álláspontom szerint csupán nyelvi újdonságról van szó, ami hasonló az összbüntetés esetéhez (vö. „úgy kell meghatározni, mintha” Btk. 94. §). Vagyis jelen esetben valójában nem „hallgatólagos”, „csendes” akaratmegnyilatkozásról van szó, hanem arról, hogy a szabályozó állam egy bizonyos eljárási magatartást eleve (egyoldalúan) valaminek tekint (quasi), mégpedig megdönthetetlen törvényi vélelemként. Ez az ún. „quasi szabályozási” technika tehát nem új, legfeljebb a büntetőeljárásban. [A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) előkészítői még azt a különbséget is éreztették, ami a „ha e törvény más-képpen” avagy „másként szabályozza” fordulat között van.]
- [101] A valóságban nem lehet szó vádejtésről avagy fellebbezés visszavonásáról, hiszen az arra jogosult nem nyilvánult meg ekként. Arról van szó, hogy a pótmagánvádló bizonyos eljárásbeli (perrendszező, mulasztó) magatartásának valóságban megnyilvánulása esetére (következményként) a törvény kilátásba helyezi az igényérvényesítés perjogi lehetőségének kötelező megszüntetését. Olyan magatartásokról van szó, melyek egyike sem tekinthető rendeltetésszerű joggyakorlásnak, aminek elvárása, illetve amitől való tartózkodás elvárása – vádlóról lévén szó – nem kifogásolható. A magatartások mibenléte és eljárási következménye pedig a pótmagánvádló számára előrelátható, kiszámítható, tehát elkerülhető. Ez a valódi perjogi tartalma az adott szabályozásnak. Nem több, ám nem is kevesebb.
- [102] Mindemellett álláspontom szerint analógiáról sem lehet beszélni. Analógia (legis) akkor van, ha amire van szabályozó akarat, arra nincs szabály, és a jog alkalmazója a hiányzó szabályt maga kutatja fel és importálja. Ha azonban a jogalkotó oda, ahol (arra, amire) nincs szabály, különböző módon (előre-/visszautalás, értelmező rendelkezés stb.) az adott törvény más helyén meglévő szabályt vonatkoztat, más helyén lévő szabályra mutat, akkor a jog alkalmazója – értelemszerűen – nem maradt szabály nélkül, nem magányos.
- [103] Jelen esetben is erről van szó. A büntetőeljárás törvény – hagyományosan – a részek (fejezetek) között az ún. utaló rendelkezésekkel teremt fogalmi kapcsolatot, összefüggő szabályozást (elsősorban a felesleges ismétlések elkerülése végett).
- [104] 5. Álláspontom indokai érdemben a következők. Egyetértek azzal, hogy a vádejtés hagyományos, érdemi tartalmát külön kell tartani, érvelésben is meg kell őrizni akarati jelentéstartalommal (amint nincs quasi ítélet/bírói határozat, akként nincs quasi vád sem). Kétségtelen az is, hogy másod-, harmadfokon (elsőfokú ítélet meghozatala után) nincs (nem lehet) helye vádejtésnek [Be. 539. § (2) bekezdés].
- [105] A büntetőeljárás jog terén nem példátlan, ha egyazon jogintézménynek időnként eltérő joghatást tulajdonítanak. A vádejtés iménti felfogása a vádelv következetes érvényesítését tartja fontosnak, miáltal egyaránt biztosítéka mind az ügyészség váddal rendelkezési jogának, mind pedig az eljárási feladatok megoszlásának [vö. Be. 5. §, 6. § (1) bekezdés]. Eszerint a vádejtés joghatása az eljárás kötelező megszüntetését vonja maga után, mivel az ítélethozatal egyik feltétele a vád. Ez a felfogása a bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvény-cikk (a továbbiakban: Bp.), az 1973. évi I. törvény, a korábbi Be. és a jelenlegi Be. szerinti büntetőeljárásnak is (vö. Király Tibor: Büntetőeljárás jog, Osiris, Budapest, 2003. 656.). Ugyanakkor a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény módosításáról szóló 1954. évi V. törvény és a büntető eljárásról szóló 1962. évi 8. törvényerejű rendelet szerinti büntetőeljárás felfogás az volt, hogy a vád joghatályos elejtése nem lehetséges, illetve annak nincs kötelező joghatálya a bíróságra.
- [106] Ma tehát (hosszabb idő óta) az előbbi felfogás az uralkodó, amit – közjogi kötöttsége folytán – nem gondolok kikezdehetőnek. Ezért e tekintetben tehát egyetértek. Lényeges az e felfogás mögött meghúzódó megfontolás tartalma, az ugyanis szétszálazza a szempontokat, miáltal kihangsúlyozza a perjogon kívülre mutató, illetve a kívülről, közjogi vonatkozással bíró érveket.
- [107] Eszerint felsőbíróság előtt „a vád elejtését magában foglaló egyszerű jognyilatkozat a felsőbíróságot is a felmentés kimondására köteleznél: a legfontosabb bírói aktus tekintélye meg volna sértve, mert az elsőfokú ítélet olyannak tűnnék fel, mint a mely a fél egyszerű akaratkijelentésével eltörölhető. De nem férne ez össze a dolog

természetével sem. A formális vád és a formális védekezés kimerítése után a feleknek nincs többé miről rendelkezniük. Mihelyt az ügy az ítélethozás szakába lép, az nem áll többé a felek rendelkezése alatt, hanem kizárólag a bírói hatalomkörében van.

A perorvoslat nem a vád ellen irányul, hanem az ítélet ellen, s elméletileg nincs más eredménye, mint hogy az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának ereje felfüggesztetvén, az ügy az egyik bíróról a másikra hárul át (devolutio). S bár a felső bíró előtti eljárás is kontradiktorice van szervezve, ez mit sem változtat a felek közbenjárásának lényegén, mely abban áll, hogy a felek az ítéletnek megváltoztatását szorgalmazzák.

Ha tehát a vádló a felsőfokon ama meggyőződésre jut, hogy az eljárás nem folytatandó tovább: úgy a felmentés indítványozásában nem akadályozható ugyan, de ez nem érintheti a bíróságnak azt a jogát, hogy kizárólagos hatalmába átment ügyet az indítványtól függetlenül intézze el.” (Balogh J. – Edvi Illés K. – Vargha F.: A bűnvádi perrendtartás magyarázata I. k., Bp., Grill. Kkv., 1910. 237.)

- [108] A közvád esetében tehát a vádejtés perjogi határideje valójában (illetve kétségtelen) nem perjogi szakkérdés. Alkotmányos alapról van szó, ugyanis a váddal közjogilag egy másik közjogi tényezőhöz kerül az igény, aki elől csak addig lehet elvonni, ha még nem döntött érdemben, különben biztosítani kell, hogy alkotmányos feladatát teljesítse. Ezért a felsőbíróság nem a vádról, hanem az első-, másodfokú ítéletről dönt. Ezzel összhangban másodfokon vádmódosításnak sincs helye [Be. 538. § (4) bekezdés]. Ennek így kell maradnia [vö. Alaptörvény 29. cikk (1) bekezdés első mondat zárófordulata s 25. cikk (2) bekezdés első mondat kezdőfordulata].
- [109] 6. Ugyanakkor kétségtelen – eltekintve ennek hivatkozási arzenáljától –, hogy a pótmagánvád nem a vádmonopólium közjogi alapjának megtörése, hanem csupán perjogi korrekciós eszköze. Nem a közvádló alkotmányos helyzete ellenében, illetve kiegészítéseként, hanem a közvádló jogértelmezésével szemben s a sértett perjogi érdekében indokolt a pótmagánvádló fellépési lehetőségének biztosítása (egyébként minden korban, vö. Bp. 42. §-hoz fűzött indokolás).
- [110] Ilyen intézmény léte nem alkotmányos elvárás (sehol sem). Ez esetben az állam Janus-arcú, mert annak az egyénnek a további vádlására ad a sértett számára perjogi lehetőséget, akinek esetében erre egyébként – az ügyészség útján – nem látott jogi lehetőséget. Ez esetben tehát lényeges, hogy ez az államilag biztosított póteszköz révén az állam valójában egy egyén „továbbvádlására”, pontosabban bíróság általi döntés elérésére ad a sértettnek esélyt. (Ennélfogva a sértett pervádlói joga minőségében más, elkülönült a többi – feltétlen – sértetti jogtól.)
- [111] Ehhez képest pedig eleve kérdéses, hogy ezen jogi esélynek a mikéntje olyan (elvárási) szintű kell legyen-e, mint amikor maga az állam vádolja az egyént. Az állam a pótmagánvád perjogi lehetőségének biztosításával egyoldalúan adott, s ennélfogva nem tartom alkotmányos kérdésnek, ha ezt feltételek között teszi, adott esetben a terjedelmet – bármely irányba – módosítja.
- [112] Egy tekintetben nem lehet különbség. Amint egyfelől a közvádlás körében komoly – közjogilag is övezett – érdek fűződik a vádelv következetes érvényesítéséhez, akként erről a pótmagánvád esetében sem lehet lemondani. Ennek lényege, hogy a bíróság vád alapján ítélezik; az ítélethozatal egyik – talán legfontosabb – feltétele a törvényes vád [Be. 6. § (1) bekezdés].
- [113] 7. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a pótmagánvádló nem ügyész, ez érdemben részint azt jelenti, hogy vele szemben nincs (nem lehet) objektivitási elvárás, részint pedig azt, hogy perjogi magatartása hivatali keretek által nem szabályozott.
- [114] Ezért elfogadható szabályozási módszer, amely lényeges perccselekvések (mint vádejtés, fellebbezés visszavonása) joghatásának felettet meg valójában perrendszerő magatartásokat (melyek ügyész általi elkövetése nyilvánvalóan ilyen joghatással nem járna, nem járhat). Ugyanakkor nem látom érdemi indokát annak, hogy ezen törvényszerkesztési szükségmegoldáson alkotmányossági erély érvényesítése történjen.
- [115] Ez a törvényszerkesztési mód tehát szerintem nem analógia, hanem – amint imént kifejtettem – csupán ún. quasi szabályozási technika, s belefér abba, hogy az állam a pótmagánvád (anyagi és eljárásjogi) törvényi kereteit szabadabban határozhatja meg. Ideértve azt is, hogy bizonyos feltételek beállta esetében törvény erejénél fogva megszűnik a pótmagánvádló igényérvényesítésének további lehetősége.
- [116] 8. Ehhez képest valójában abban sem látok eminens alkotmányossági kételyt, miszerint megoldatlan perjogi helyzet lenne, ha nem lenne kifejezett szabályozás a pótmagánvádló másodfokú perrendszerő magatartása okán beálló joghatás esetében, részint a meghozott elsőfokú ítélet, részint a fellebbező vádlott joghelyzetét

illetően (később kifejtettek szerint valójában nincs is erről szó). Ennek aggályát a határozat indokolása rögzíti. Álláspontom szerint nem vezet alkotmányossági kételyhez önmagában az, hogy az igényérvényesítő – időközben, s törvény erejénél fogva – elveszti ebbéli jogosultságát. [Megemlítem, hogy nyilvánvalóan egyetérték azzal, hogy a határozat – önnön logikája szerint – nem csupán a másod-, hanem a harmadfokú eljárás kapcsán is hiányérzetet táplál; megjegyzem ez továbbvihető a felülvizsgálatra is; vö. Be. 815. § (6) bekezdés.]

- [117] 9. A szabályozási kazuisztika azonban – álláspontom szerint – nem vezet, nem vezetett alaptörvény-ellenességet eredményező joghézaghoz. Egyrészt a büntetőeljárásban hagyományos megfontolás (meggondolás) – a *favor defensionis* elve folytán –, hogy csupán perjogi perfekcionizmus okán ne váljon indokolttá a megvádolt egyén eljárásban, eljárás alatt tartása. (Ennek számos jele felfedezhető abban, hogy eljárási szabálysértésként megoldódik olyan, ami jogerő után csak perújítási ok lehet.) Értelemszerű, hogy egy megvádolt személy esetében a védejtés címén (kötelező) eljárásmegszüntetés érdemben több, mint bármely felmentés. Ehhez képest nem értek azzal egyet, hogy olyan irányba legyen terelve a jog, ami azt a jogalkotói akaratot, ami a pótmagánvádló igényérvényesítésének megszűnésére vonatkozó, ahhoz képest igazítaná, hogy perjogilag mi maradna félbe.
- [118] 10. Végül szeretném egyértelművé tenni, hogy nem tartom perjogi szabályozás függvényének a választ arra a kérdésre, miszerint mit kell tennie a bírónak, ha azt veszi észre, hogy nincs, illetve már nincs előtte vád (hasonlóképpen ahhoz – eltekintve a terhelt javára szóló rendkívüli jogorvoslástól –, ha a megvádolt személy elhunyt.)
- [119] Alapvetően éppen a megvádolt személy (tehát az egyén) szempontjából látom indokoltnak kijelenteni, hogy abban a pillanatban, amikor a perben megüresedik a vád avagy a vádlott perjogi helye, akkor az érintett vádlott tekintetében, illetve esetében megszűnt minden további olyan eljárási cselekmény legitimitása és legalitása, ami ezt figyelmen kívül hagyja, illetve nem veszi tudomásul. Pont olyan, mint a beállt elévülés.
- [120] Egy teendő van, az eljárást megszüntetni. Ennek jogi alapjai a következők.
- [121] 11. A pótmagánvád (újbolí) bevezetésétől kezdve a Be. mindig tartalmazta azt az elvárást, miszerint a pótmagánvádló köteles gondoskodni jogi képviseléről [korábbi Be. 56. § (4) bekezdés, 267. § (3) bekezdés, 312. § (3) bekezdés]. Ezzel egyidejűleg rögzítette, hogy amennyiben a pótmagánvádló jogi képviselése megszűnik, és záros határidőn belül a pótmagánvádló nem gondoskodik jogi képviseléről, akkor az eljárást meg kell szüntetni [vö. korábbi Be. 343. § (2) bekezdés]. Utóbbi rendelkezést pedig a korábbi Be. 345. §, 385. §, 419. § rendelkezései folytán az elsőfokú bírósági eljárást követően a másodfokú, a harmadfokú bíróság eljárásában, valamint a felülvizsgálati eljárásban is alkalmazni kellett. Ez a jogalkotói akarat világosan kiolvasható volt az imént említett szabályok nyomán. Ezen eljárásmegszüntetés nem védelejtés címén, hanem a törvény adta döntési jogkör alapján történt.
- [122] Felsőbíróság esetében a jogorvoslati, felülbírálati, döntési jogkör egymással összefüggő, egymást feltételező, ám nem formális kapcsolatban állnak. Leglényegesebb része ennek az, hogy amennyiben van kifejezett döntési jogkör, akkor ez szükségképpen feltételezi, hogy van felülbírálati jogkör (akkor is, ha erre nincs kifejezett szabályozás), a felülbírálati jogkör biztosítása viszont nem feltétlen jelenti, hogy döntési jogkör is van (pl. súlyosítási tilalom). Jelen esetben a döntési jogkör a hatálybalépéstől kezdődően kifejezetten és kétségtelen adott: az eljárást meg kell szüntetni [vö. Be. 803. § (5) bekezdés]. Ez esetben a rendelkezés címzettje a bíróság, s álláspontom szerint valójában közömbös, hogy a törvény ehhez a döntési jogkörhöz, elődjétől eltérően egy quasi jogcímet odatett. Ettől a döntési jogkör ténybeli alapja nem változott, az változatlanul a perrendszező magatartás.
- [123] Az „úgy kell tekinteni, hogy a fellebbezését visszavonta” fordulat valójában ilyen értelmezési megfejtést sem igényel, mivel ez esetben a rendelkezés címzettje nem a bíróság. A bíróságnak a fellebbezés visszavonása joghatását kell alapul venni (beleértve azt is, miszerint a visszavont fellebbezés újból nem előterjeszthető).
- [124] 12. Kétségtelen, hogy a hatályos Be. pótmagánvádlóra vonatkozó szabályozása – korábitól eltérően – más szerkezetű. Nem az egyes eljárási szakaszokhoz rendelten, hanem külön fejezetbe elkülönülten szerkesztve szabályoz (vö. Be. CV. Fejezet). Ugyanakkor változatlan törvényi elvárás, miszerint pótmagánvádas eljárásban a sértett jogi képviselése kötelező [Be. 788. § (1) bekezdés]. Szintén változatlan, hogy a Be. CV. Fejezete szerinti szabályozás elején lévő, 787. § (1) bekezdése szerinti utaló rendelkezés nyomán minden, a pótmagánvádlói sajátképi fejezet szerinti szabályozási cím alá tartozó rendelkezés esetében vissza kell térni, és egybe kell vetni a Be. más fejezeteiben lévő – a pótmagánvádlóra vonatkozóhoz képest általános – törzsrendelkezéseket.

- [125] Figyelve arra is, hogy például pótmagánvádlóra vonatkozó fejezet szerinti harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozó rendelkezések (Be. 811. §) esetében a Tizenhatodik Részt, ennek folytán (617. §) a Tizenötödik Részt, ennek folytán (589. §) a Tizenharmadik-Tizennegyedik Részt is vertikálisan, s mindemellett ezekhez illesztve horizontálisan a pótmagánvádlóra vonatkozó Fejezet szerinti megfelelő rendelkezéseket is egybe kell olvasni. Ezt jelenti az, miszerint a pótmagánvádas eljárásban valójában nem a Be. CV. Fejezet szerinti rendelkezéseket, hanem a Be.-t kell alkalmazni „a CV. fejezetben foglalt eltérésekkel” [vö. Be. 787. § (1) bekezdés].
- [126] 13. Mindezek alapján lehet azt mondani, hogy amennyiben a törvény alapján nincs vád, illetve azt kell vélelmezni, hogy nincs vád, akkor az eljárást meg kell szüntetni, mert ez végső sorban abba az alapvető rendelkezésbe ütközik, miszerint a bíróság vád alapján ítélezik [Be. 6. § (1) bekezdés]. Eltekintek attól, hogy a Be. 803. § (5) bekezdésétől milyen törvényi utalószabályok nyomán lehet eljutni a Be. 6. § (1) bekezdéséhez.
- [127] 14. Megemlítem ugyanakkor, hogy ettől a kérdéstől különálló, önmagában lévő az a dilemma, miszerint mit kell tenni akkor, ha a pótmagánvádló a Be. 806. § (1) bekezdése adta jogával élve – nem csupán az elsőfokú határozat előtt, hanem bármikor – elejti a vádat. A korábbi Be. a pótmagánvádló védelejtési jogáról kifejezetten nem rendelkezett, csupán arról, hogy a vádat nem terjesztheti ki [vö. korábbi Be. 343. § (6) bekezdés]. Ehhez képest értelemszerű volt, hogy a korábbi Be. 236. §-a folytán („a pótmagánvádló a bírósági eljárásban – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az ügyész jogait gyakorolja”) a 311. § (1) bekezdése alapján a pótmagánvádló is az elsőfokú ítélet meghozatala előtt ejthette el a vádat.
- [128] A Be. 806. § (1) bekezdése viszont – függetlenül attól, hogy e rendelkezés hol van – félreérthetetlenül kimondja, hogy a pótmagánvádló a vádat „bármikor” elejtheti. E törvényi rendelkezés indokoltsága (eltérő indokolás hiányában) értelemszerűen abban áll, hogy a pótmagánvádló részére vádolási esélyt biztosító állam számára nyilvánvalóan minden időben („bármikor”) perdöntő jelentőségű, ha a közvetlen sérelmet szenvedő (a pótmagánvádló) részéről bekövetkezett az érdekmúlás (ilyen közvádú esetben fogalmilag nem jön szóba).
- [129] Ez olyan szempont, ami – eltérően a közvád, illetve a közvádú esetétől – a pótmagánvádló számára másodfokon (és harmadfokon) is elfogadhatóvá teszi a védejtést.
- [130] 15. E törvényi rendelkezés értelmezése, illetve következménye alkotmányossági kételyt nem vet fel. Egyrészt a „bármikor” fogalmának terjedelme értelemszerűen eleve korlátos azáltal, hogy jogerő beálltával a vádigény kimerül, a vád pályafutása véget ér; tehát jogerő után már nincs mit elejteni. Másrészt miután erről a sajtóképi CV. szerinti fejezetben nincs tovább szó, így a másod- és harmadfok esetében nyilvánvalóan be kell térni az adott (érintett) eljárási szak szerinti törzsszabályhoz.
- [131] Ehhez képest:
– a Be. 607. § (1) bekezdése szerint a másodfokú bíróság az 567. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott esetben az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti; az 567. § (1) bekezdés c) pontja szerinti ok pedig az, ha az ügyészség a vádat ejtette; ezen ok esetében egyrészt a Be. 802. §-a alapján a pótmagánvádló általi joggyakorlás értelemszerűen megfeleltethető az ügyészségével, másrészt nyilvánvaló, hogy a másodfokú bíróság ezen döntési jogköre ezáltal adott, a Be. CV. fejezete pedig abban, az általánostól eltérő szabályt ad, hogy meddig lehet vádat ejtenie a pótmagánvádlónak;
– a Be. 625. § (1) bekezdése szerint a harmadfokú bíróság a másodfokú bíróság és az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az eljárást megszünteti a 607. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben; a 607. § (1) bekezdése pedig – az imént hivatkozott szerint – az 567. § (1) bekezdés c) pontjára visszamegy.
- [132] 16. Ekként – álláspontom szerint és eltérően a többségi állásponttól – valójában sem a támadott, illetve rendelkező rész szerinti jogintézmény, sem annak joghatása, sem a szabályozás hiányossága (ún. joghézag) címén nincs alapja a jogállamiság érdekében jogbiztonsági követelmény iránti elvárás megfogalmazásának. A szabályozás szerkezetileg kétségtelen szerteágazó, ám fogalmisága, a normatartalom, a döntési jogkör megismerhető, rendezett a bíróság, az ügyészség és az eljárásban részt vevő személyek számára egyaránt.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró különvéleménye

- [133] Nem értek egyet a többségi határozat rendelkező részének 1. pontjában hivatalból megállapított jogalkotói mulasztással, ezért az Abtv. 66. § (2) bekezdésében biztosított jogköröm alapján a következő különvéleményt csatolom.
- [134] 1. Az Abtv. 46. § (1) bekezdése szerinti jogalkotói mulasztás megállapítását csupán az Alaptörvény 24. cikk (2) pontjában meghatározott indítványozók kezdeményezhetik. Ezzel kapcsolatosan a testület elsőként a 3009/2012. (VI. 21.) AB határozatában mutatott rá, hogy „az Abtv. 2012. január 1-jei hatálybalépése óta annak 46. § (1) és (2) bekezdése a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának megállapítását mint az Alkotmánybíróság által hatáskörei gyakorlása során alkalmazható jogkövetkezményt szabályozza, nem önálló eljárásként. Ebből következően külön mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának megállapítására irányuló indítvány előterjesztésére az Abtv. hatálybalépése óta nincs jogszabályi lehetőség.” (Indokolás [62])
- [135] Ezt követően az Alkotmánybíróság – többek között a 3135/2013. (VII. 2.) AB határozatában – megerősítette: „Az Alkotmánybíróság már többször vizsgálta az egyedi normakontrollra irányuló bírói kezdeményezés szabályozását, és döntéseiben megállapította, hogy a bírói kezdeményezés csak jogszabály alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányulhat, bíró a folyamatban lévő ügyben alaptörvény-ellenes mulasztás kimondását nem indítványozhatja.” (Indokolás [19])
- [136] Ekként ilyen tartalmú indítvány előterjesztésére a bírónak sincs jogszabályi lehetősége {3230/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [2]; 3238/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [10]; 3217/2015. (XI. 10.) AB végzés, Indokolás [24]; 3076/2016. (IV. 18.) AB végzés, Indokolás [11]; 3330/2017. (XII. 8.) AB végzés, Indokolás [19]; 3136/2018. (IV. 19.) AB végzés, Indokolás [15]; lásd még pl. 3212/2019. (VII. 16.) AB végzés, 3180/2020. (V. 21.) AB végzés, valamint a legutóbbi gyakorlatból pl. 3358/2021. (VII. 28.) AB végzés}.
- [137] Ennek ellenére az indítvány tartalmából egyértelműen kitűnik, hogy az indítványozó bíró jogalkotói mulasztás megállapítását kéri, annak ellenére, hogy az indítvány rendelkező része megsemmisítésre irányul. Ebből a szempontból nézve tehát az indítványt az Abtv. 64. § b) pontja alapján mint nem jogosulttól származót, vissza kellett volna utasítani, ahogy ezt tette az Alkotmánybíróság más hasonló – fentebb említett – ügyekben is. Az Alkotmánybíróság indítványozók között nem tehet különbséget, a korábbi precedens értékű döntésekkel szemben a gyakorlat ily módon történő kitérítése egyértelműen hátrányos helyzetet teremt, és ez a diszkrimináció tilalmába ütközés lehetőségét is felvetheti, amelyet az Alkotmánybíróságnak különösképpen szem előtt kellene tartani. Továbbá megjegyezném azt is, hogy az indítvány egyszerű jogértelmezési problémát vet fel, amelynek megoldása kívül esik az Alkotmánybíróság hatáskörén.
- [138] 2. Problémásnak találok továbbá a mulasztás megállapítását amiatt is, hogy éppen jelen ügy kapcsán végezte el a jogalkotó az érintett rendelkezések felülvizsgálatát, amelynek eredményeként (ahogy a többségi határozat is utal rá a [15] bekezdésben) a Be. 803. § (5) bekezdését kiegészítette a Módtv. 203. § o) pontjával, amely 2022. március 1-jétől hatályos. Ezen rendelkezés értelmében vádelejtésnek kell tekinteni, ha a pótmagánvádló a megszűnt jogi képviseletéről felhívás ellenére nem gondoskodik (hallgatólagos vádelejtés). Álláspontom szerint a fenti módosítással a jogbiztonság sérelme nem merül fel, a törvényi szabályozás koherens, az értelmezés és alkalmazás a jogalkalmazó számára problémát nem vet fel.
- [139] 3. A Be. a CV. fejezetében szabályozza a pótmagánvádas eljárás (speciális) szabályait. A 787. § (1) bekezdése szerint e törvény (általános) rendelkezéseit a pótmagánvádas eljárásban az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. Ez alapján a jogalkalmazó számára az általános szabályok alkalmazását írja elő a jogalkotó, amennyiben különös szabályt ezen eljárás vonatkozásában nem állapít meg. Ez a megoldás nem egyedi eset, a Be.-ben szabályozott külön eljárások mindegyikében ez a (működő) koncepció.
- [140] Álláspontom szerint így egyáltalán nem aggályos a pótmagánvádas másodfokú és harmadfokú eljárás során értelemszerűen alkalmazni az általános szabályokat.
- [141] Ezen jogalkotói szándék érhető tetten például a 812. §-ban írtak kapcsán is, tekintve, hogy a hatályon kívül helyezés eseteit a pótmagánvádas eljárásban nem is nevesíti, ebben az esetben szintén az általános szabályokhoz kell visszanyúlni.

- [142] Ugyanezen elvek mentén szabályozza a jogalkotó a pótmagánvádas eljárásban a bűnügyi költség viselésére vonatkozó szabályokat is, a szabályozás e tekintetben sem hordoz magában értelmezési nehézséget. A bűnügyi költség viselésére vonatkozó általános szabályokon túl a külön eljárásban csak a speciális rendelkezések kerültek megjelölésre.
- [143] A fent írtak szerint nem értek egyet a többségi határozat azon megállapításaival, amelyek szerint a Be. 803. § (5) bekezdésében foglalt szabály a másodfokú pótmagánvádas eljárásban nem alkalmazható, és a pótmagánvádló mulasztásának jogkövetkezményei kiszámíthatatlanná teszik az eljárást a felek számára. Álláspontom szerint a külön eljárásoknak a jelenleginél részletesebb szabályozása a Be. túlszabályozásához vezethet, amely felesleges. Nem beszélve arról, hogy a pótmagánvádas eljárás szabályozásába történő effajta beavatkozás a Be. (különösképpen a külön eljárásokra vonatkozó) koncepcióját bontja meg.
- [144] Megjegyezném továbbá, hogy az esetleges harmadfokú pótmagánvádas eljárásban felmerülő lehetséges (értelmezési) problémákat a többségi határozat egyáltalán nem fejt ki. Az ott irányadó szabályozás említése nem elégséges a többségi határozatban felvetett hiányosságok megalapozására.
- [145] 4. Az igazságügyi miniszter megkeresésre adott válaszában is rávilágít arra, hogy a Be. egészén átívelő utaló szabályrendszer sem eredményez jogbiztonságot sértő és alapul fekvő ügyben diszkrimináció tilalmába ütköző értelmezési lehetőséget. Álláspontom szerint – azon túl, hogy a törvényi szabályozás koherens – az indítvány nem vet fel alapvető alkotmányossági kérdést.
- [146] 5. A többségi határozat 2. pontjában lévő elutasító rendelkezést támogattam, ugyanakkor a fentebb írtakra figyelemmel 1. pontban kimondott mulasztásban történő alaptörvény-ellenesség megállapítását nem, azt szűkítőnek tartom.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

- [147] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2022. május 3.

Dr. Handó Tünde s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/3684/2021.
Megjelent a Magyar Közlöny 2022. évi 87. számában.

